

DR. CSIKI GÁBOR:

Előszó.

A Magyarországi Unitárius Egyház Igazgató Tanácsában Péterffy Gyula atyánkfia indítványt tett, hogy Báró Orbán Balázs emléke — halála 50-ik évfordulója alkalmával — széles körben ünnepeltessék meg. A Tanács az indítványt magáévá tette s az ünnepek megrendezésével a Budapesti Dávid Ferenc Egyletet bízta meg. Ez a kicsi füzet Budapesten 1940. április 19-én — pontosan az évforduló napján, — rendezett ünnepen elhangzottakat adja. Meg kell emlékeznünk Dr. Palló Imrének, a M. Kir. Operaház örökös tagjának gyönyörű énekművészetéről is, mely az ünnep székelly jellegét fokozta.

Hadd örökítse ez a szerény füzet is annak a férfiúnak az emlékét, kiben rendkívüli szépségben testesültek meg azok az erények, melyek a székellyt a Hargita alatt ezer esztendő viharában is megtartották s ezután is minden

csapás után talpra állíthatják. Avarok, gepidák, dákok, szlávok s a jó Ég tudja, még mi minden nációk próbáltak már odabé maguknak hazát alapítani. Egyiknek se sikerült. S ha ősei erényeihez hű marad, ezután se fog sikerülni soha senkinek, csak a székelynek. Csak a székelyben van meg az az ős erő és erény, melynek árán Isten azon a drága földön egy népnek állandó hazát adhat.

„Jobb én”-ünket látjuk, ha Báró Orbán Balázs lelki arcképét szemléljük. Ilyenek vagyunk, illetve ilyenek kell, hogy legyünk mi székelyek mindnyájan, ha a népek nagy versenyében győzni akarunk. „A nagy székely” lelki arcán három jellegzetes vonás látható: fajszeretet, hazaszeretet, szabadságszeretet. Nem három külön erény ez, hanem a székelységet megtartó egyetlen ős erény hármasságának megnyilatkozása. Milyen csodálatos fajszeretet kellett ahhoz a szinte emberfeletti munkához, mellyel fajtájának múltját és jelenét kutatta! Hazaszeretetének is fajszeretet volt az alapja. Ő már a múlt században tisztán látta azt, amire mi csak most és keserű tapasztalatok árán kezdünk rájőni: a magyar nemzetet csak a magyar faj gazdasági és kulturális megerősíté-

sével lehet örök időkre véaszt és vihart állóvá tenni. Orbán Balázs szabadságszeretete egy kemény küzdelmet jelentett az ellen a vétkes liberalizmus ellen, mely a szabad verseny megtévesztő jelszavának hangoztatásával természetesnek tartotta azt, hogy az erős a gyöngét elnyomja, a tágabb lelkiismeretű a becsületest megrövidítse s a magyar faj saját hazájában lassankint idegen fajtabeliek gazdasági és kulturális gyámsága alá vonassék. S mégis liberális volt Orbán Balázs. Liberális a szó le nem járatott, nemes, erdélyi értelmében. Szabad versenyt akart ő is, a szorgalom és az erény szabad versenyét. Ilyen célzattal tette meg a maga nemében az egész világon egyedül álló alapítványát a székelykeresztúri unitárius főgimnáziumban. Tudta, hogy a szorgalom és a becsület versenyén az ő fajtája soha senkivel szemben le nem maradhat.

Mária Terézia családját bárói rangra emelte. Ő azonban saját személyét illetően annyira szerény, egyszerű és igénytelen volt, hogy — amint a székelyek mondogatták — a báróságot nem igen folytatta. Arisztokrata volt mégis és pedig a legjavából: a jellem arisztokratája. Közéleti ember, aki a politikában is

kenyérrel dobott vissza arra, ki kővel dobta meg. Nemzete igazából azonban — inkább meghalt volna — soha egy jottányit se engedett.

Emlékének méltó megörökítése örökbecsű műveinek újból való kiadása lesz.

Nem ismerek embert, kinek életéből a székelly ma több tanulságot vehetne, mint a Báró Orbán Balázséból.
